

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. IX-2112 2, 3, 12, 13, 25, 26, 32, 33, 38, 39, 40-1, 87, 104-2, 126, 139, 140 IR 164 STRAIPSNIŲ, PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 61-3 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. IX-2112 2, 40-1, 81 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 61-3 STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-761 PAVADINIMO, 3 IR 5 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO PROJEKTŲ IR SUSIJUSIO LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO
(TAP NR. 22-1208(3); 22-1209(3); 22-1022(2); 22-1210(3); 22-1211(3); 22-1212(3); 22-1213(3); 22-1214(3); 22-1511(2); 22-1023(2)) (TAIS NR. 22-9854(3); 22-5599(4); 22-4962(3); 22-5605(4); 22-5601(4); 22-5603(4); 21-27238(5); 21-31980(4); 22-11998(2); 22-4963(3))**

2022-09-20 Nr. NV-2694
Vilnius

Projekto rengėjas: Finansų ministerija.

Projekto tikslas:

- Aiškiai ir tiksliai nustatyti, kuriems mokesčių įstatymams yra (gali būti) netaikoma privalomo 6 mėnesių mokesčių įstatymų įsigaliojimo taisyklė;
- Užtikrinti tinkamą mokesčių mokėtojų duomenų apsaugą;
- Tobulinti asmenų pripažinimo nepatikimais mokesčių mokėtojais kriterijų reguliavimą;
- Nustatyti, kaip apskaičiuojamos mokesčių mokėtojo naudos skaičiuotinos palūkanos;
- Sudaryti teisinę prielaidą skirti mokesčių įstatymų pažeidimus padariusiems asmenims tinkamai individualizuotas baudas;
- Atsisakyti perteklinio reikalavimo kitoms valstybės institucijoms dalyvauti VMI organizuojamuose patikrinimuose keliuose (stabdant transporto priemones ir jas tikrinant, sulaikant ir tikrinant prekes bei jų dokumentus);
- Atsisakyti perteklinio reikalavimo centrinio mokesčių administratoriaus teikiamus apibendrintus mokesčių įstatymų paaiškinimus derinti su finansų ministerija;
- Nustatyti prievolę platformų operatoriams teikti VMI duomenis apie platformose veikiančių ir jas naudojančių pardavėjų pajamas;
- Spręsti kitas praktikoje kylančias problemas bei teisės technikos klausimus.

Dabartinė situacija:

Dėl 6 mėnesių mokesčių įstatymų įsigaliojimo termino. Įstatymai, nustatantys naują mokestį, mokesčio tarifą, mokesčio lengvatą, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, turi įsigalioti ne anksčiau kaip po 6 mėnesių nuo jų paskelbimo dienos, tačiau MAĮ ir Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyta, kad ši taisyklė netaikoma su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems mokesčių įstatymų pakeitimo įstatymams.

Konstitucinio Teismo nutarimu pripažinta, kad minėta išimtis prieštarauja Konstitucijai.

Dėl tinkamos mokesčių mokėtojų duomenų apsaugos. Atsižvelgiant į ES teisės reikalavimus, MAĮ nepakankamai tiksliai reglamentuojami fizinių asmenų asmens duomenų apsaugos klausimai.

Dėl asmenų pripažinimo nepatikimais mokesčių mokėtojais kriterijų reguliavimo. MAĮ nustatyti atvejai, kada asmuo, padaręs teisės pažeidimus, laikytinas neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų. Teisės normos teorinio vertinimo ir praktinio taikymo metu buvo nustatyta tam tikrų šių MAĮ nuostatų netikslumų ir trūkumų, pavyzdžiui, asmuo skirtingą laikotarpį laikomas neatitinkančiu minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, priklausomai nuo to, kokia forma jis veikia ir pagal kurio įstatymo nuostatas yra baudžiamas;

Dėl mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinių palūkanų. MAĮ nustatyta, kad „mokesčių administratorius, per nustatytą terminą negrąžinęs mokesčio permokos sumos, mokesčių mokėtojo naudai skaičiuoja palūkanas, kurių dydis lygus praėjusio kalendorinio ketvirčio aukciono būdu išleistų valstybės išdo vekselių metinės palūkanų normos svertinio vidurkio dydžiui, tačiau nenustatyta, kaip skaičiuojamos mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinos palūkanos, jeigu praėjusį kalendorinį ketvirtį valstybės išdo vekseliai nebuvo išleisti.

Dėl tinkamai individualizuotų baudų mokesčių įstatymų pažeidimus padariusiems asmenims. MAĮ nustatytos nedidelės baudos (nuo 10 iki 50 procentų trūkstamos mokesčio sumos dydžio bauda), taip pat šių baudų amplitudė yra pakankamai siaura, todėl neleidžia asmenims skirti individualizuotų baudų.

Dėl galimybių VMI savarankiškai stabdyti transporto priemones. MAĮ nustatyta, kad VMI pareigūnai turi teisę, kai kyla įtarimas, kad pažeidžiami teisės aktai, stabdyti transporto priemones, jas tikrinti, sulaikyti ir tikrinti prekes bei jų dokumentus, tačiau VMI tai gali daryti tik kartu su kitų institucijų pareigūnais, bet ne savarankiškai.

Dėl mokesčių administratoriaus teisės savarankiškai teikti apibendrintus mokesčių įstatymų paaiškinimus. MAĮ nustatyta pareiga VMI, Muitinės departamentui, Aplinkos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai paaiškinimus derinti su Finansų ministerija. Kadangi mokesčių sistemos taikymo praktika jau susiformavo, mokesčių administratoriai įgijo aukštą įstatymų suvokimo kompetenciją, nebėra poreikio mokesčių įstatymų komentarus privalomai derinti su Finansų ministerija.

Dėl prievolės platformų operatoriams teikti VMI duomenis apie platformose veikiančių ir jas naudojančių pardavėjų pajamas. MAĮ pareiga platformų operatoriams kaupti, tikrinti bei pateikti VMI informaciją apie platformoje veikiančius ir ją naudojančius pardavėjus šiuo metu nenustatyta. Plečiantis ekonomikos skaitmeninimui dėl skaitmeninių platformų pobūdžio ir lankstumo mokesčių administratorius gali neturėti informacijos apie per platformas veikiančius asmenis ir apie jų pajamas, gaunamas iš tarpininkaujant skaitmeninėms platformoms vykdomos veiklos.

Projekto esmė: projektai parengti įgyvendinant Vyriausybės programos, Šešėlinės ekonomikos ir pridėtinės vertės mokesčio atotrūkį mažinančių veiksmų plano, Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatas, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ 7 reformą „Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas“, perkeltant Tarybos direktyvos nuostatas bei atsižvelgiant į praktines problemas mokesčių administravimo srityje.

Pagrindiniai siūlymai:

Dėl 6 mėnesių mokesčių įstatymų įsigaliojimo termino. Siūloma naikinti 6 mėn. taisyklės išimtis projektams, teikiamiems kartu su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu. Siūloma nesilaikyti privalomos 6 mėnesių mokesčių įstatymo įsigaliojimo taisyklės, kai priimami kiti mokesčių įstatymų pakeitimai iš esmės nekeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarkos ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo ir taikymo principų, įskaitant mokesčių įstatymus, kurie priimami atsižvelgiant į reguliariai Vyriausybės nustatomus dydžius, ir mokesčių įstatymus, kuriais tobulinama teisės technika, pavyzdžiui, kai iš dalies keičiamos apmokestinimo tam tikru mokesčiu procedūros, bet nekeičiami principai; keičiami mokesčių įstatymai, kuriais atliekami pakartotiniai (sisteminiai), formalūs (techniniai), visuomenei seniai žinomi pakeitimai, kurių įsigaliojimo atidėjimas 6 mėnesiams neturi jokios ypatingos logikos (pvz., NPD formulė), tobulinama teisės technika.

Dėl tinkamos mokesčių mokėtojų duomenų apsaugos. Kadangi įstatymuose turi būti nustatytas asmens duomenų rinkimo tikslas, konkretūs renkami asmens duomenys ir šių duomenų saugojimo laikotarpis siūloma MAĮ papildyti nuostatomis dėl asmens duomenų viešinimo tikslo; konkrečių viešintinių asmens duomenų, viešinimo laikotarpio, asmens teisės reikalauti jo duomenų apsaugos ir šią teisę atitinkančios atitinkamos mokesčių administratoriaus pareigos.

Dėl asmenų pripažinimo nepatikimais mokesčių mokėtojais kriterijų reguliavimo. Siekiant suvienodinti skirtingą teisinį statusą turinčių asmenų (fizinį asmenų, juridinių asmenų, individualia veikla užsiimančių fizinį asmenų) įrašymo į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašus ir buvimo juose sąlygas siūloma, kad visi šie už nelegalų darbą tiek pagal ANK, tiek pagal Užimtumo įstatymą nubausti ir į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašus įrašyti asmenys bus laikomi nepatikimais mokesčių mokėtojais 3 metus.

Siūloma iš MAĮ nustatyto administracinių nusižengimų sąrašo išbraukti tam tikrus administracinius nusižengimus už kuriuos nustatytos baudos nesiekia 1500 Eur, nes asmuo pripažįstamas nepatiku mokesčių mokėtoju tik tais atvejais, kai už padarytą administracinį nusižengimą nubaudžiamas ne mažesne nei 1500 Eur bauda;

Dėl mokesčių mokėtojo naudai skaičiuotinų palūkanų. Siūloma nustatyti, kad „mokesčių administratorius, per nustatytą terminą negrąžinęs mokesčio permokos sumos, mokesčių mokėtojo naudai skaičiuoja palūkanas, kurių dydis lygus nustatytoms palūkanoms, mokamoms pagal mokestinės paskolos sutartis;

Dėl tinkamai individualizuotų baudų mokesčių įstatymų pažeidimus padariusiems asmenims. Siūloma didinti baudas ir už pažeidimus ir skirti nuo 20 iki 100 procentų trūkstamos mokesčio sumos dydžio baudą. Siūloma nustatyti dvigubo dydžio baudas, jei pažeidimas padaromas pakartotinai. Nustatyti galimybę mokesčių įstatymus solidarai pažeidusiems asmenims skiria individualią baudą;

Dėl galimybių VMI savarankiškai stabdyti transporto priemones. Siūlomi pakeitimai, kurie leis VMI savarankiškai (arba kartu su kitomis kompetentingomis institucijomis kaip yra iki šiol) stabdyti transporto priemones, jas tikrinti; sulaikyti ir tikrinti prekes bei jų dokumentus;

Dėl mokesčių administratoriaus teisės savarankiškai teikti apibendrintus mokesčių įstatymų paaiškinimus. Siūloma atsisakyti privalomos nuostatos paaiškinimus derinti su Finansų ministerija;

Dėl prievolės platformų operatoriams teikti VMI duomenis apie platformose veikiančių ir jas naudojančių pardavėjų pajamas.

Siūloma papildyti MAĮ nuostatomis dėl platformų operatorių atliekamo informacijos apie platformoje veikiančius ir ją naudojančius pardavėjus kaupimo ir tikrinimo, taip pat dėl šios informacijos pateikimo mokesčių administratoriui, t.y. siūlomi pakeitimai, kuriais skaitmeninių platformų operatoriams nustatoma pareiga teikti VMI informaciją apie pardavėjus, gaunančius pajamų iš veiklos, kurią vykdyti buvo sudarytos sąlygos platformoje. Taip pat VMI vykdydama automatinius mainus užtikrintų informacijos apie kitų šalių mokesčių mokėtojus teikimą tų šalių mokesčių administracijoms. Siūloma nustatyti, kad, jeigu platformos operatorius netinkamai vykdo platformų operatoriams nustatytas pareigas, jis būtų įtrauktas į neatitinkančių minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų sąrašą. Taip pat nustatyti platformų operatoriams sankcijas už projekte siūlomų nustatyti prievolių pažeidimus, t. y. siūloma nustatyti, kad platformų operatoriams MAĮ nustatytų reikalavimų nesilaikymas užtraukia baudas didesnes nei 1500 Eur;

Minėti ir siūlomi kiti pakeitimai išsamiai aprašyti projekto aiškinamajame rašte.

Pažymėtina, kad įgyvendinant projekto nuostatas dėl minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų ir fizinį asmenų duomenų viešinimo ir tvarkymo reguliavimo pakeitimo, reikės apytiksliai 10 000 eurų, o nuostatas dėl VMI pareigūnų teisės savarankiškai stabdyti transporto priemones, – apytiksliai 42 000 eurų. Siekiant įgyvendinti projekte siūlomas nustatyti su platformomis susijusias nuostatas, preliminariais skaičiavimais, mokesčių administratoriui informacinėms sistemoms parengti reikės 170 000 eurų.

Derinimas: neatsižvelgta į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos siūlymą praėjus tam tikram laikotarpiui nuo asmens įtraukimo į Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašą, numatyti galimybę, atitinkant tam tikrus kriterijus, išbraukti asmenis iš Nepatikimų mokesčių mokėtojų sąrašo, nurodant, kad, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos padarymo atveju asmuo įgyja teistumą, kuris taip pat galioja tam tikrą laikotarpį jau nuteisus asmenį;

Neatsižvelgta į Užsienio reikalų ministerijos siūlymą išplėsti mokesčio įstatymo apibrėžtį atvejams, kai dvigubo apmokestinimo išvengimo klausimais sudaroma ne tarptautinė sutartis, o susitarimas su subjektu,

nurodant, kad bet kokios kitos esminių mokesčių teisės klausimų, įskaitant dvigubo apmokestinimo išvengimą, įteisinimo priemonės (be įstatyminio šių klausimų reglamentavimo) potencialiai prieštarautų Konstitucijai.

Neatsižvelgta į Valstybinės duomenų inspekcijos pastabą, kad atitinkami asmens duomenų tvarkymo tikslai gali būti pasiekti ir mažiau privatumą ribojančiomis priemonėmis, nurodant, kad siekis sudaryti galimybes tretiesiems (suinteresuotiems) asmenims nustatyti potencialiai neteisėtas situacijas, savaime nulemia tokių asmens duomenų viešinimo teisėtumą;

Neatsižvelgta į asociacijos „Investors‘ Forum“ siūlymą vietoj privalomo kiekvienos VMI komentaro nuostatos derinimo su Finansų ministerija panaikinimo, VMI nuomonę su Finansų ministerija derinti tais atvejais, kai komentaro nepavyksta suderinti su visuomene, arba kai yra atskiras mokesčių administratoriaus ar mokesčių mokėtojų prašymas dėl komentaro teisingumo įvertinimo, nurodant, kad atsižvelgus į asociacijos siūlymą privalomo derinimo atvejų skaičius būtų gana dažnas ir nelabai skirtųsi nuo šiuo metu įteisintos prievolės;

Neatsižvelgta į Lietuvos mokesčių konsultantų asociacijos siūlymą minimalią baudų amplitudės reikšmę palikti 10 proc., kaip kad yra šiuo metu, taip pat į siūlymą, vietoje galimybės VMI savarankiškai stabdyti transporto priemones, numatyti, pvz., prievolę įmonėms įsidiegti GPS sekimo įrenginius įmonių automobiliuose, kurių „pajamos natūra“ nedeklaruojamos, nurodant, kad tai galėtų būti traktuojama kaip visuotinio sekimo įteisinimas.

Detaliai pastabos įvertintos derinimo pažymoje, taip pat projekto lydraštyje.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė projektui turi pastabų (siūlo netaikyti 6 mėn. termino, kai mokesčių mokėtojams lengvinama mokestinė padėtis, nurodo, kad nėra aišku kokie pakeitimai būtų laikomi iš esmės nekeičiantys apmokestinimo tvarkos, apmokestinimo teisinio reglamentavimo ir taikymo principų; kokie Vyriausybės nustatomi dydžiai laikytini reguliariai priimamais ir kt.).

Atitikimas Vyriausybės programai: projektu įgyvendinama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano X prioriteto 10.3 krypties 10.3.3 darbo priemonė „Parengti ir priimti Mokesčių administravimo įstatymo pataisas ir numatyti duomenų iš skaitmeninių prekybos ir paslaugų teikimo platformų bei mokėjimo tarpininkų gavimą, kartu įgyvendinti ES teisės aktų nuostatas“. Projektas susijęs ir su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ 6 komponento „Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“ 7 reformos „Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas“ įgyvendinimu. Projektu taip pat įgyvendinama Šešėlinė ekonomiką ir pridėtinės vertės mokesčio atotrūkį mažinančių veiksmų plano priemonė – sudaryti teises prielaidas duomenims iš skaitmeninių prekybos ir paslaugų teikimo platformų gauti.

Projektas numatytas svarstyti Seimo rudens sesijoje lapkričio mėn.

Dalykinio vertinimo išvada: siūloma projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime (II dalyje).

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Tautvydas Brazdžiūnas

Tautvydas Brazdžiūnas, tel. +37052098807; +37066842344, el. p. tautvydas.brazdziunas@lr.lt